

המדריך החינוכי

לסיום השנה וחופשת בין הזמנים

להורים לבני נוער

מאת המחנך: ינון כהן

עצות חשובות להורים

לסיום שנה"ל, לימי בין הזמנים, ולתחילת שנת הלימודים

מתוך ספרי "מפנקסו של מחנך" פרק כ"ה

עצה קטנה לסיומה של השנה

בסיומה של שנה"ל מקבל ילדנו "תעודת הערכה". ישנה בעיה שחשוב לכותבה, ואת פתרונה: מצד אחד על המחנך לכתוב רק את האמת בתעודת הערכה. אולם מצד שני קורה והישגיו הלימודיים והליכותיו של הילד צריכים שיפור, והילד מרגיש פגוע מהישגיו, וחושש הוא מתגובת הוריו, וביותר חושש הוא מהערכת הוריו אליו, ופעמים אומר בליבו "הורי לא מעריכים אותי", אז אין לי כבר סיבה להשקיע! נמצא שדבר זה יכול לגרום לו לייאוש, ולא להאמין בעצמו וביכולותיו.

מה עלינו לעשות? ראשית על ההורה לומר לבנו, אנו אוהבים אותך אך שתהיה כי אתה בננו, ואנו מעריכים את הדברים שבהם אתה מצוין! רצוי שההורים יכינו תעודה מיוחדת לילדם, בה יפרטו את מעלותיו, כגון: אנו מעריכים את הרצון שלך להתקדם, את האחריות שלך לקום בזמן, את החיוך שלך מידי בוקר, את ההתמדה שלך בשינון וחזרה בלי להתייאש, את הרצינות במילוי תפקידך בלי להתחשב בתוצאות, את ההשקעה שלך ביצירות, את הכבוד שאתה רוכש לת"ת, ולהוריך, את היושרה לבקש סליחה כשטעית, את ההתמסרות שלך בכל פעולה בבית ובכיתה, וכיוצא בזה. בתעודה זו נוכיח לו את הערכתנו אליו במה שהוא מצוין, ובכך שהוא יראה את מעלותיו, זה יחזק אצלו את הביטחון העצמי, ובכוח זה יחל להאמין בעצמו, ומכאן הדרך להצלחה פתוחה לפניו. את חסרונותיו הוא כבר יודע מתעודת הערכה שקיבל ממחנכיו, ואין לנו צורך להרבות עמו בשיחה על זאת.

עצות לימי 'בין הזמנים'

אין להכריח את הילד ללכת ללימוד בשיבת 'בין הזמנים', זה חייב לבוא ממנו. לאחר שנת לימודים מיגע בלימוד רוצה הילד את המנוחה הקצרה, ופעמים שמנוחתו היא ע"י השינוי בסדרי הלימוד, ופחות לחץ לימודי. בכך הוא אוגר כוחות וגעגועים לשקידה הגדולה שלו.

אולם יש הורים שלא מסוגלים לראות שבנם לא לומד, ומעירים לו: "לך תלמד", "אל תהיה בטלן". וכו'. דע שאם אבא אומר לבנו "לך תלמד", "למה אתה לא לומד"? הוא ילמד פחות, כל אמירה נוספת הוא ילמד דף אחד פחות. לעיתים זו הסיבה שפעמים בנים של בעלי בתים מצליחים יותר מבנים של ת"ח, התלמיד חכם שמבין בערך של עסק התורה ובחשיבותה, מלחץ את בנו ללמוד, אך בכך הוא גורם לו למאוס בלימוד, כי עתה הוא זקוק למנוחה ולהשתחררות מלחץ, ולאגירת כוחות. ואילו בן של בעה"ב פשוט אינו מלחץ את בנו, ולימודו בא מחמת חפצו להתענג על ה', וממילא הוא פורח בתורה.

מה כן נאמר לילד?

- "הלימוד שלך משמח אותנו!"
- "אתה יודע, ששכחתי ללמוד ראיית דמעה בזווית עין של אמא!"
- "אתה יודע שאבא אומר לי שאתה הולך ונעשה בן עליה גדול!"

דיבורים אלו יגרמו לבן שלא ישכח ללמוד, וזה לא יפריע לו את המנוחה.

ואם בכל זאת אינו הולך ללמוד, כיצד נגיב?

נסובב את הראש לצד השני כאילו לא ראינו שאינו לומד. ואדרבה, נשאל אותו "אולי אפשר לכבד אותך בגביע גלידה?" נגיש לו חתיכת עוגה מכובדת, עם נשיקה חמה בראשו, תוך כדי שאנו אומרים "מצוה לנשק ספר תורה!" זו הדרך היחידה להאהיב עליו את התורה, לגרום לו להרגיש מעורר ומכובד, ולבד הוא ישב וילמד, ואומר הוא בליבו: אני אראה להורים שאינם סתם נתנו אמון בי, אני באמת ספר תורה!

זהירות! בימי החופשה אפשר לקלקל ברגע את כל ההשקעה של השנה, על כן עלינו לשמור על ילדנו מסכנת הרחוב, או נגיעה במכשירים טמאים. לא ניקח אותם לבתי מלון אפילו שכולם שם חרדים, ובפרט אם מיקומם במקום פרוץ. וכ"ש טיסה לחו"ל וכדו' ב"מ. חובה להימנע מפגישות עם קרובי משפחה שאינם שומרי תו"מ, ההרס של השקפה רעה אחת מסוכנת לעתידו הרחוקי מאוד. כמו"כ לא מטיילים ולא הולכים לים (נפרד) כשהדרך מלאה מכשולים, או לפארקים מעורבים, ערבי

שירה שאינם לפי רוח התורה. עלינו לראות מהצד עם מי הבן מתחבר, ובאם צריך להרחיקו ממנו נשוחח עמו ונרחיקו, יחד עם זהירות בכבודו. להרחיק גישה למחשב גם "מסונן" (שלא יתרגל להשתמש בזה). (בפרט במקומות בהם יש קליטה חופשי לאינטרנט כגון: בתי מלון, לובי של מסעדות, מוזיאונים, וכל כיו"ב).

מה התועלת מהחופשה, ומה מייחד את תקופת תחילת שנה"ל:

א. החופשה נועדה לרענן כוחות, ע"י יציאה מהשגרה. הבן מתגעגע ומצפה לשוב לסדר יום מלא ומסודר. [נשתדל בימים אלו למעט בהערות לילדנו, זה זמן למלאות להם מצבור של אהבה].

ב. בימי החופשה הילד בונה בנפשו חלום זוקר, אני עולה לכיתה / לשיעור חדש, גבוה יותר, מחנך / ר"מ חדש, ספרים, מחברות וכלי כתיבה חדשים, ובהחלט אפשר לפתוח דף חדש, אז כדאי לנצל את ההזדמנות... תחילת שנה הוא "זמן של התחדשות". וזה נוטע בילד רצון ותקווה לנסות ולהוכיח את עצמו מחדש. וגם אם הוא תלמיד מצוין, רצונו שהמחנך יכיר במעלותיו.

עצות לפני תחילת שנה"ל

- ראשית, חובתו של כל יהודי להודות לבורא עולם, על כך שזכה שבניו מיושבי וחובשי בית המדרש. ולהרבות בנתינת צדקה להצלחתם. ולכל בעל נפש ראוי לקבוע יום של תענית בערב ר"ח אלול להצלחת בניו בתורה ויראת ה' טהורה, ולבקש שיפתח ה' את ליבם להבנת התורה. ומה טוב שישפוך צקון לחשו מול שריד בית מקדשנו בכותל המערבי, ובמקומות הק', באמירת תפילת השל"ה הק' בבכייה. כאשר הילד חש רואה את תפילת ודמעת הוריו שיגדל בדרך אבותינו הק' בשקידת התורה, הרי זה נוסך בו כוחות נפש ורצון להשקיע כל יכולותיו בעבודת ה', ולהתעלות במעלות התורה.
- ראוי לשוחח בחביבות וברצינות, קודם תחילת זמן הלימודים עם בניו על הזכות שנפלה בחלקם לעסוק בתורה, ועל חובת הציות לצוות החינוכי. עם נתינת אמון מלא בצוות החינוכי שנשלחו ממרום לנווט לחוף מבטחים. והעיקר העי' קרים להישמר מאוד "מחברים רעים", שהם צרה גדולה שאין כמוה.
- ליתן לילדים / לבחורים הרגשה שאנו מאמינים ביכולתם, ושיש בכוחם להעפיל למדרגות גבוהות בעבודת ה'.

כל ההתחלות קשות: ועתה קודם העצות לשנת לימודים מוצלחת, עלינו לעמוד רגע ולהתבונן בנבכי נפש הילד ולהבין לליבו, נזכור ש"כל ההתחלות קשות", והמרכזים את הקושי הם רק אנו ההורים, ע"י הבנה, והתעלמות מהערות שוליות וקטנות לילד. נזכור שהוא עתה משקיע כוחות להסתגל לשנה החדשה, ואל לנו להכביד עליו.

לא לו שלא הצליחו כל כך בשנה שעברה, ניתן צ'אנס, הזדמנות ואמון. ונזכור שהמשקל של האמון שההורים נותנים לבנם הוא אבן יסוד גדול להצלחתם. עלינו להאמין בדברים אלו, שע"י נתינת אמון, פרגון והערכה, גם בזמנים שהילד מעד, נראה פלאים.

(למחנכים - לא לקבל סטיגמות - הן ברובן שקר, לקבל כל ילד כמות שהוא, להאמין בו, ולקרוב ולאהוב אותו, וכבר אמרו חז"ל כמים הפנים לפנים כו', ואז ודאי שהוא יחזיר למחנך באותו מטבע, הוא לא ירצה להרוס את האמון והיחס המכובד שקיבל מהמחנך. ובעיני ראיתי לא אחת תלמידים שהיה קשה להם בשנים קודמות, וע"י יחס של כבוד והערכה עם הרגשה שמאמינים בהם, הפכו לתלמידים מצטיינים. מחנך שיאמין בדרך זו יראה פלאים).

ללוות את הילד לתלמוד תורה

ביום הראשון (של תחילת שנה"ל) הילד מאוד מרוגש, ורצוי מאוד שאחד ההורים ילווה את ילדו למקום הלימודים, יעניקו לו ממתק מתוק, מילות שבח ודרבון, עם אמון בהצלחתו, יעזרו לו להחליט על מקום ישיבה ומדף בספריית הכיתה, ועם הרגשה נעימה זו יתחיל ברגל ימין את תחילת שנה"ל.

התערבות ההורים בתהליך הלימודי

יש הבדל בין הורים "מתערבים" להורים "מעורבים", ההבדל הוא דק ומהותי.

הורים ה'מעורבים', הם עוזרים ומסייעים, ונותנים לילד יד מכוונת להסתגל לשנה החדשה. כי היות והמחנך לא מכיר את הילד ואת טבעו, המגשרים בין שניהם הם ההורים. וע"י מעורבות אכפתיות וקשר אמיץ עם המחנך, זה בונה, מטפח ומחמם את הלב, ומסייע לצמיחתו של הילד לשם ולתפארת.

אולם הורים 'מתערבים' זו בעיה מסוכנת. התערבות בוטה בדרכו של המחנך ובגישתו, גורמת לחוסר אמון בעיני הילד. הורים יכולים מבלי משים להביע הסתייגות מהמחנך מול הילד, דבר שגורם נזק גדול לכל שנות הלימודים. **לסיכום:** תפקיד דנו כהורים, להאמין בצוות החינוכי, ולדאוג שבננו ירגיש שאנו משתפים פעולה, ובדעה אחת עם המחנך.

קשר הורים ומחנך, כיצד?

להצלחת התקדמות הבן נודעת חשיבות הקשר בין המחנך להורים, קשר של כבוד והערכה, על הילד לדעת שיש קשר אמיץ וחזק בין ההורים למחנך, ועל כן חובה על ההורים לדבר תמיד בכבוד והערכה כלפי המחנך בפרט, ועל הצוות החינוכי בכלל. [ילד ששוב רוצה לחבל בקשר זה, כדי שיהיה מי שיצדיק את מעשיו המקולקלים].

הורים שיותר מדי יטריחו את המחנך יזיקו לעצמם. לא מפני שהמחנך מרגיש שמציקים לו, אלא כי בסופו של דבר מפסיקים להתייחס לטענותיהם. צריך לתת לילד את ההסתגלות, הורים ה"מגינים" יתר על המידה על בניהם דומים הם לאותו אדם שעזר לפרפר לצאת מהגולם... אולם גם לא לשכוח ולהתעלם מקיומו של המחנך, מידי פעם להתקשר לשיחה מתעניינת (רציתי להתעניין מה קורה עם בני..). **ולא ח"ו ביקורתית.** בימים שלאחר שיחה זו, המחנך באופן טבעי יהיה מוכרח להסתכל עליו יותר, כי הוא יודע שבעוד זמן יהיה עוד טלפון. **לסיכום:** להיות בקשר עם המחנך אחת לחודש, שיחה קצרה, לפתוח בדברי שבח והערכה, ללא כל דברי ביקורת.

חשיבות רבה מאוד נודעת למשוב השבועי שכותב האב לבנו בדף הקשר, איך בנו למד בשבת, רצוי ומומלץ להוסיף מילות שבח והודאה למחנך, בצורה חיובית, לדוגמא: 'נהנינו מהחידושים על הפרשה', 'בני אוהב את הרב מאוד', 'בני מרוצה עד השמים', 'בני חוזר כל יום עם חיוך ושמחה'.

ספרי לימוד:

חשיבותם של ספרי לימוד חדשים ומאירי עיניים גורמות להצלחת הילד בלימודיו. יש בהם ב' מעלות:
1. הילד מרגיש שאנו מכבדים את התורה שהוא לומד, זה יקר לנו. 2. התלמיד מכובד בעיני חבריו ורבותיו.

עצות חשובות למנף את הצלחת הילדים, 'עשה טוב'

א. לאהוב את הילד ללא תנאי, וללא קשר לעשייה הלימודית שלו, ועל הילד לדעת ולהרגיש שהוריו אוהבים אותו לא בגלל "שאני לומד טוב" אלא בגלל "מה שאני".

ב. להקדיש כל יום לפחות 3 דקות אישיות לילד, תושיבו על ידך חייך אליו, ושמע את אשר בליבו.

ג. כשחוזר מהת"ת לקבל אותו בחיוך, במילות טובות, להראות לו שחיכינו לו. להראות התעניינות בנעשה אתו. (לדוגמא: הילד אמר בבוקר שכואבת לו הרגל, עלינו לזכור זאת, ומיד שיחזור לבית, נשאל אותו האם עוד כואבת לו הרגל? ואיך הרגיש היום? בזה הילד מרגיש שההורים חושבים עליו במהלך היום... הוא חשוב להם...).

ד. כשיש הערות וצריך לשוחח עמו, נזכור ב' דברים: 1. להראות לו שזה מפריע לנו, אבל לא כעס ופגיעה. 2. כשמשוחחים עמו לדבר בצורה חיובית והערכה. (כי פעמים הילד נשבר ונפגע מאוד מעצם הגישה אליו). 3. נוכיח את "המעשה שעשה", ולא את "העושה".

ה. כשהילד הביא מכתב טוב, מברק נחת, מבחן טוב, עלינו לקרוא ברצינות, ולשבח אותו, כדאי לתלות את המכתב, להראות את חשיבותו בעינינו, וכדי לרומם את רוחו. "לעשות מכר יום טוב וחג בבית". כאשר הילד רואה שמעלותיו חשובים בעיני הוריו, הוא יעשה הכל כדי לקבל שוב מברק נחת, או להצליח במבחן. אך אם ההורים לא מגלים התעניינות ויחס של כבוד להישגיו, לא יהיה לו את הדחיפה להגיע להצלחה!!

מה לא נעשה - 'סור מרע'

1. לא לעקוב אחר הילד בפרט בגיל בוגר, כגון בבדיקת הילקוט וכדו'. (בשעת הצורך ניתן לומר לו "בא נבדוק יחד מה חסר לך בתיק" בצורה חווייתית). בקיצור - לשמור על כבודו, ולכבדו! ועלינו להאמין שכאשר נכבדו הוא יחזיר באותו מטבע.

2. כשהילד מגיע מהת"ת לא להושיב את הילד זמן ארוך לחקירות, הילד בא עייף, הנח לו. כמו"כ חשוב "לשמוע אותו" -

אפילו שפעמים אנו עסוקים, או דבריו לא מעניינים אותנו. עלינו להקדיש בכל יום כמה דקות **רק לילד!!**

3. החשוב מכל: **"שמירה מחברים רעים"**. לברר עם מי מתחבר, ולאן הולך. פעמים ניתן לוותר על לימוד **'במתמידים'**, אם יש חשש שנמצאים שם גם ילדים ללא יראת ה' טהורה.

הלימוד עם הילד, כיצד?

יש ילדים שמרגישים בלימוד עם האבא כמו מבחן, ג' כללים ללימוד עם הבן:

1. להשרות **נעימות** ואוירה טובה בזמן הלימוד (מומלץ להכין ממתק קטן - ליתן לו בסיום הלימוד) שלא ירגיש הילד בזמן הלימוד שהוא **במבחן** אלא כמו **חברותא** (זכור, יעקב אבינו קרא לבניו 'אחי').
2. לפרגן לילד **על מה שידע**, ולהעלים עין ממה שלא ידע.
3. שהלימוד יהיה לזמן קצרצר (הזמן המדויק תלוי בגיל, בזמן, ובמצב רוח).

לסיום: נדאג תמיד לשמור על **'קשר חם'** ואוהב עם הילד, ילד שיודע שיש לו תמיד פינה חמה ולבבית אצל הוריו, לא יחפש תשומת לב שלילית משולי החברה וכדו'. וחשוב שהאוירה והשלום בבית ישכנו תמיד, שזה מאוד משפיע על נפשו ומצב רוחו של הילד. הבית צריך להיות בית חוויתי, שמח, שכיף להימצא בו כל רגע!

הערות

עלינו להתרחק מהערות שוליות, ורמז יש לכך מדברי הגמ' (בב"מ ל). **'והתעלמת'** - פעמים שאתה מתעלם, ופעמים שאי אתה מתעלם. **פעמים שאתה מתעלם**, מלהוכיח את הילד - במקרים שעשה מעשה שאינו נוגד את ההלכה, ושהוא עוד יבין לבד שמעשהו לא הוגן. **ופעמים שאי אתה מתעלם**, מלהוכיחו - במקרים שעשה מעשה חמור הנוגדים את ההלכה, נוכיחו יחד עם שמירה על כבודו, בתחילה ברמז עין בלבד, או בלימוד משותף בספרי ההלכה, ואם אינו יבין נסביר לו את כוונתנו.

ניתן להשיג את הספר

"מפנקסו של מחנך"

נייד: 052-71611-42